

GMINA DAMNICA

FUNKCJONOWANIE GOSPODARSTW OPIEKUŃCZYCH

Broszura została przygotowana przez Urząd Gminy Damnica w ramach projektu pt. „Gospodarstwa opiekuńcze szansą na rozwój działalności pozarolniczej” ujętej w ramach Planu Działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 Plan Operacyjny 2020-2021.

Projekt został opracowany przez Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu, w którym Gmina Damnica, Powiat Słupski i Pomorska Izba Rolnicza byli partnerami projektu.

Damnica 2021 r.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej

"Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich" Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

- Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Projekt opracowany przez Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu

GMINA DAMNICA

1. Gospodarstwo opiekuńcze

'Gospodarstwo opiekuńcze' można zdefiniować jako sposób stanowienia integrujący działalność rolniczą z opieką nad osobami, które wymagają zewnętrznego wsparcia. Cechą szczególną gospodarstwa tego typu jest bazowanie na potencjale gospodarstwa rolnego i zastosowanie go do szerokiego katalogu działań w zakresie terapeutycznym, opiekuńczym oraz integracyjnym. Wypadkową takich zabiegów jest zaangażowanie i podjęcie różnorodnych form aktywizacji przez osoby zgromadzone wokół gospodarstwa opiekuńczego.

Określenie 'gospodarstwo opiekuńcze' jest zatem formą wsparcia, która łączy ze sobą zasadę opieki i integracji społecznej pod auspicjami gospodarstwa prowadzącego działalność rolniczą.

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie jako pierwsi zaczęli wdrażać temat gospodarstw opiekuńczych w Polsce. Dzięki nim powstało dużo inicjatyw związanych z opieką społeczną. Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie (KPODR) w partnerstwie z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi (PCPR) i innymi podmiotami (Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Chojnicach oraz Stowarzyszenie Rodziców Dzieci Specjalnej Troski w Tucholi) rozpoczął pierwsze działania związane z bardzo ciekawym i nowatorskim projektem „Samodzielnie (nie samemu) – wspieranie osób z niepełnosprawnością w powiecie tucholskim”. To dzięki między innymi takim projektom powstało wiele gospodarstw rozsianych po całym województwie kujawsko-pomorskim.

2. Zakładanie i prowadzenie 'gospodarstwa opiekuńczego'

Działalność gospodarcza bądź podmiot ekonomii społecznej, taki jak stowarzyszenie, fundacja, spółdzielnia socjalna są podstawowymi formami jej prowadzenia. Zastosowanie ram funkcjonowania statutowego, jak w przypadku organizacji pozarządowej, bądź prowadzenie działalności gospodarczej niosą ze sobą możliwość skorzystania z szablonów i wzorców porównywalnych do ram funkcjonowania systemu pomocy społecznej. Najlepszą formą działania gospodarstwa opiekuńczego jest dlatego początkowe egzystowanie w oparciu

GMINA DAMNICA

o zaplecze funkcjonowania jednostek pomocy społecznej. Ułatwia to i usprawnia ich pracę, a przy tym daje przydatne wzorce działania realizowane już wcześniej w obrocie prawnym. Unika się w ten sposób niepotrzebnych błędów przy ich tworzeniu i wstępnym, trudnym uruchamianiu.

3. Katalog osób mogących skorzystać z działalności gospodarstw opiekuńczych

W zakresie terapeutycznym adresatem usług gospodarstw opiekuńczych, wzorowanych na doświadczeniach zachodnioeuropejskich, winni być przede wszystkim seniorzy. Do tej grupy zalicza się osoby wymagające opieki, niekiedy różnych form terapii czy rehabilitacji, bądź też zajęć integracyjnych dopasowanych do struktury wiekowej tworzonej i przygotowanej do działania grupy. Obok tego do współpracy winny być zapraszane osoby z różnorodnymi niepełnosprawnościami, począwszy od defektów ruchowych, poprzez intelektualne aż do pogłębionych chorób i schorzeń natury psychicznej. Z działań terapeutycznych w tym zakresie powinny także korzystać osoby walczące z uzależnieniami oraz wszystkie inne, które wymagają reintegracji społecznej, m.in. osoby postpenitencjarne, ale i długotrwale bezrobotni.

Nie tylko dorośli mogą korzystać z bogatego zaplecza organizacyjnego gospodarstw opiekuńczych. Do takiej specyficznej grupy należą dzieci o specjalnych potrzebach kształcenia oraz tzw. „trudna młodzież”. Dzięki nim wskazane jednostki mogą podbudować swój potencjał poznawczy, a także uczestniczyć w pracy na rzecz dobra wspólnego.

4. Wymiary kształtowanej rzeczywistości przez gospodarstwa opiekuńcze

Gospodarstwa opiekuńcze funkcjonują w systemie pomocy społecznej. Efektem ich pracy jest uczestniczenie w formach terapeutycznych rekrutowanych osób poprzez wykorzystanie aparatu wsparcia gospodarstwa rolnego, które opiera się na prowadzonej działalności rolniczej.

Wśród najważniejszych postaci gospodarstw opiekuńczych można wymienić kilka najważniejszych. Pierwszą z nich są rodzinne domy pomocy, kolejną natomiast dzienne domy

GMINA DAMNICA

pomocy. Odróżnić je można od kolejnego rodzaju wsparcia, jakim są placówki całodobowej opieki, które funkcjonują w ramach działalności gospodarczej.

Aspekty ekonomiczne, które zdominowały myślenie obecnych Europejczyków, zdecydowały o znacznym upowszechnieniu właśnie drugiego typu form wsparcia, jakim są dzienne domy pomocy. Kluczowym argumentem są zdecydowanie niższe nakłady finansowe przekazywane na opiekę dzienną w porównaniu z całodobową. Dotowanie tego przedsięwzięcia zarówno przez samorządowców, jak i przez rodziny zainteresowanych, czyli przez samych opiekunów, jest łatwiejsze i swobodniejsze. Dofinansowanie przez samorząd takiego działania umożliwia opiekunom właściwą aktywność zawodową oraz prawidłowe i nieobciążone funkcjonowanie w podstawowej komórce społecznej, jaką jest rodzina.

Opieka dzienna okazuje się opłacalna dla władz lokalnych. Jeśli chodzi o długofalowe spojrzenie na rezultaty funkcjonowania tych podmiotów, biorąc pod uwagę także ich efektywność, subsydiowanie w opiekę dzienną prowadzi do poczynienia znanych oszczędności.

Ponadto placówki opieki całodobowej zobligowane są do wykazania się szerokim katalogiem spełniania wymogów formalnych oraz posiadania należycie dostosowanego zaplecza lokalowego, a także dysponowania odpowiednio wykształconą i przeszkoloną praktycznie kadrą pracowniczą, która poszerza swoje umiejętności i kompetencje w tym zakresie.

Opieka dzienna okazuje się miejscem integracji działalności rolniczej z adekwatną formą opieki dla wymagających tego typu wsparcia.

Jak wynika ze statystyk, liczba korzystających z gospodarstw opiekuńczych rośnie, szczególnie w zakresie opieki dziennej. Wynika to z prostych wniosków wywiedzionych przez badaczy, którzy wskazują na korzystny wpływ stałego bytowania w miejscu rodzinnym oraz równoczesnego korzystania z opieki dziennej na zdrowie psychiczne podopiecznych. Decyzja o udaniu się do ośrodka opieki całodobowej winna być rozpatrywana indywidualnie i być ostatecznością. Przesądza o tym przede wszystkim fakt samodzielności seniorów. Wśród tej grupy duży odsetek posiada jeszcze siły i energię do prowadzenia gospodarstwa domowego i współbywania z członkami rodziny pod warunkiem większego wsparcia tej grupy w zakresie czynności prozaicznych, jak robienie zakupów, pomoc w wykonywaniu czynności higieniczno-

GMINA DAMNICA

sanitarnych czy też zaspokojenie potrzeby bycia z drugim człowiekiem. Warunkiem utrzymania dłuższej sprawności psychofizycznej jest więc jak najdłuższe pozostanie wśród członków rodziny i wspieranie seniorów w podtrzymywaniu własnej samodzielności.

DZIENNY DOM POBYTU

Jest on formą wsparcia, którą dookreśla ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Z definicji wynika, iż jako komórka pomocy społecznej może organizować także miejsca całodobowej opieki na ustalony okres.

Do katalogu usług dziennego domu pobytu należą nie tylko usługi opiekuńcze, ale i specjalistyczne, czyli związane z zaspokajaniem podstawowych potrzeb życiowych. Obok tego mogą one organizować posiłki dla osób potrzebujących. Podczas udzielania decyzji o wsparciu przyjąć należy kryteria wiekowe, chorobowe lub związane z niepełnosprawnością podopiecznego. Ponadto wachlarz wsparcia powinien być określany poprzez indywidualne preferencje i potrzeby osoby potrzebującej. Do czynników decydujących można zaliczyć: stan zdrowia, sprawność psychoruchową oraz inne niemieszczące się w powyższych kryteriach.

Z kolei wsparcie udzielane jest w kilku przestrzeniach. Do pierwszej z nich należą działania opiekuńczo-pielęgnacyjne, w zakresie których przewiduje się zapewnienie odpowiednich dziennych warunków lokalowych, ciepłego posiłku, a także udzielanie pomocy w przypadku nieumiejętności spożycia posiłku bądź też asystowanie w najważniejszych czynnościach życiowych, w tym w zakresie opieki higienicznej. Inną ważną formą pomocy jest organizacja dowozu na trasie dom-placówka i z powrotem.

Do kolejnej sfery wsparcia należą aktywizująco-usprawniające formy pomocy. W zakres tej formy pomocy wchodzi różnorodne zajęcia bazujące na specyfice gospodarstwa rolnego, dbanie o aktywne wykorzystanie czasu wolnego, udział w warsztatach terapeutycznych, wykorzystujących zoo terapię, zajęcia botaniczne czy lekkie prace polowe. Obok tego ważne wydaje się także wspólne przygotowanie posiłków czy nauka robienia przetworów. W obrębie tego działania wchodzi także wspólne spacerowanie, organizacja i aktywne uczestniczenie w imprezach integracyjnych oraz warsztaty rękodzielnicze.

GMINA DAMNICA

Katalog działań zamykają warsztaty wspomagające podopiecznego i jego rodzinę w zakresie pozyskiwania różnorodnych informacji, działań edukacyjnych, kontaktów z instytucjami oraz organizacjami, a także gruntowne wsparcie i poradnictwo indywidualne. Szczególnie ważne jest reprezentowanie interesów podopiecznych na zewnątrz, uczestniczenie w procesie kontaktowania się ze służbami medycznymi. Istotne dla podopiecznych jest również pozyskiwanie chętnych do poczynienia im drobnych napraw czy usług. Innym czynnikiem jest równocześnie aktywna organizacja grup wsparcia, aranżacja różnorodnych prelekcji i wykładów, planowanie i uruchamianie szkoleń dla opiekunów.

RODZINNY DOM POMOCY

Jest to organizacja i sprawowanie pieczy w formie całodobowej przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego. Planowany jest dla co najmniej trzech uczestników, przy czym ich liczba nie może być większa niż osiem. O doborze decyduje tu przede wszystkim kryterium wieku lub posiadanie niepełnosprawności. Podstawowe warunki i katalog usług w rodzinnym domu pomocy został dookreślony przez Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie rodzinnych domów pomocy.

Miejscem prowadzenia rodzinnego domu pomocy jest budynek mieszkalny w zabudowie jednorodzinnej, którego właścicielem lub najemcą może być osoba fizyczna, rozumiana tu jako organizująca życie domowe i zamieszkująca nieruchomość bądź też organizacja pożytku publicznego, prowadząca dom.

PLACÓWKA CAŁODOBOWEJ OPIEKI

Na mocy Ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej swoje funkcjonowanie prowadzą placówki całodobowej opieki. Ustawa precyzuje wszystkie wymiary funkcjonowania tego rodzaju działalności gospodarczej. Zgodnie z nią na założenie placówki tego typu wymagane jest zezwolenie wojewody, na którego terenie ma być ona zainicjowana. Wojewoda, po gruntownym i szczegółowym zapoznaniu się z projektem i wizją jej funkcjonowania, biorąc pod uwagę wypełnienie wszystkich kryteriów i wymogów ustawowych, a także na mocy przedstawionych dokumentów, podejmuje decyzję o jej otwarciu.